

**СЪВЕТ НА
ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ**

**Брюксел, 7 юли 2008 г. (09.07)
(OR. fr)**

11531/08

**Междунституционално досие:
2008/0140 (CNS)**

**SOC 411
JAI 368
MI 246**

ПРЕДЛОЖЕНИЕ

от: Европейската комисия

дата: 4 юли 2008 г.

Относно: Предложение за директива на Съвета за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация

Приложено се изпраща на делегациите предложение на Комисията, предоставено с придружително писмо от г-н Jordi AYET PUIGARNAU, директор, до г-н Javier SOLANA, генерален секретар/върховен представител.

Приложение: COM(2008) 426 окончателен - 2008/0140 (CNS)

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 2.7.2008
COM(2008) 426 окончателен

2008/0140 (CNS)

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА

за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация

{SEC(2008) 2180}

{SEC(2008) 2181}

(представени от Комисията)

ОБЯСНИТЕЛЕН МЕМОРАНДУМ

1. КОНТЕКСТ НА ПРЕДЛОЖЕНИЕТО

Основания и цели на предложението

Настоящото предложение има за цел прилагането на принципа за равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация извън пазара на труда. С него се определя рамка за забрана за дискриминация на тези основания и се установява единно минимално равнище на защита в рамките на Европейския съюз за хората, които са били обект на такъв вид дискриминация.

Това предложение допълва съществуващата правна рамка на ЕО, по силата на която забраната за дискриминация, основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, се прилага само по отношение на трудовата заетост, упражняваното занятие и професионалното обучение¹.

Общ контекст

Комисията обяви в законодателната си и работна програма, приета на 23 октомври 2007 г.², че ще предложи нови инициативи за довършване на изграждането на антидискриминационната правна рамка на ЕС.

Настоящото предложение се представя като част от „Обновената социална програма: възможности, достъп и солидарност в Европа на 21 век“³ и придружава съобщението „Недискриминация и равни възможности: подновен ангажимент“⁴.

Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания е подписана от държавите-членки и Европейската общност. Тя се основава на принципите на недискриминация, участие и приобщаване към обществото, равни възможности и достъпност. Предложение за подписване на конвенцията от страна на Европейската общност бе представено на Съвета⁵.

Съществуващи разпоредби в областта на предложението

Настоящото предложение се основава на директиви 2000/43/ЕО, 2000/78/ЕО и 2004/113/ЕО⁶, които забраняват дискриминацията, основана на пол, расов или етнически произход, възраст, увреждане, сексуална ориентация, религия или

¹ Директива 2000/43/ЕО от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход, ОВ L 180, 19.7.2000 г., стр. 22 и Директива 2000/78/ЕО от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите, ОВ L 303, 2.12.2000 г., стр. 16.

² COM (2007) 640

³ COM (2008) 412

⁴ COM (2008) 420

⁵ [COM (2008) XXX]

⁶ Директива 2004/113/ЕО от 13 декември 2004 г. относно прилагане на принципа на равното третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до стоки и услуги и предоставянето на стоки и услуги, ОВ L 373, 21.12.2004 г., стр. 37.

убеждения⁷. Дискриминацията въз основа на раса или етнически произход е забранена в областта на трудовата заетост, упражняването на занятие и професионалното обучение, както и във външни за трудовата заетост области, като: социална закрила, здравеопазване, образование и достъп до стоки и услуги, включително и до жилище, които са на разположение на обществеността. Дискриминацията, основана на пола, е забранена в същия диапазон от области, с изключение на образованието, медиите и рекламата. Въпреки това дискриминацията, основана на възраст, религия и убеждения, сексуална ориентация и увреждане, е забранена само в областта на трудовата заетост, упражняването на занятие и професионалното обучение.

Директиви 2000/43/ЕО и 2000/78/ЕО трябваше да бъдат транспонирани в националното законодателство не по-късно от 2003 г., с изключение на разпоредбите, отнасящи се до дискриминацията, основана на възраст и увреждане, за които бе предоставен допълнителен тригодишен срок. Доклад по прилагането на Директива 2000/43/ЕО бе приет от Комисията през 2006 г.⁸, а доклад по прилагането на Директива 2000/78/ЕО – на 19 юни 2008 г.⁹ Всички държави-членки, с изключение на една, са транспонирали тези директиви. Директива 2004/113/ЕО трябваше да бъде транспонирана до края на 2007 г.

Доколкото е възможно, понятията и правилата, предвидени в настоящото предложение, са изградени на основата на използваните в съществуващите директиви по член 13 от Договора за ЕО.

Съгласуваност с други политики и цели на Съюза

Настоящото предложение се основава на разработената от Договора от Амстердам насам стратегия за борба с дискриминацията и е съобразено с хоризонталните цели на Европейския съюз, и по-специално с Лисабонската стратегия за растеж и заетост и целите на процеса на социална закрила и социално включване в ЕС. То ще спомогне за по-нататъшното утвърждаване на основните права на гражданите, в съответствие с Хартата на ЕС за основните права.

2. ДОПИТВАНЕ ДО ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ОЦЕНКА НА ВЪЗДЕЙСТВИЕТО

Консултации

При подготовката на тази инициатива Комисията се опита да включи всички потенциално заинтересовани страни и да осигури възможност и нужното време за реакция за онези от тях, които биха пожелали да направят своя коментар. Европейската година на равните възможности за всички предостави уникална възможност за открояване на проблемите и насърчаване на участието в дебата.

⁷ Директива 2000/43/ЕО от 29 юни 2000 г. относно прилагане на принципа на равно третиране на лица без разлика на расата или етническия произход (ОВ L 180, 19.7.2000 г.) и Директива 2000/78/ЕО от 27 ноември 2000 г. за създаване на основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите (ОJ L 303, 2.12.2000 г.).

⁸ COM (2006) 643 окончателен

⁹ COM (2008) 225

Специално следва да се отбележи общественото онлайн допитване¹⁰, проучване на бизнес сектора¹¹, както и писмени консултации и срещи със социалните партньори и неправителствени организации от европейски мащаб, работещи в областта на недискриминацията¹². Резултатите от общественото допитване и от това до неправителствените организации включваха като цяло призив за изработване на законодателство на ниво ЕС за увеличаване на нивото на защита срещу дискриминация, въпреки представените от отделни интервюирани аргументи в подкрепа на изработването на специфични директиви по въпросите на хората с увреждания и на пола. Консултациите с Европейската група за допитвания до бизнеса (European Business Test Panel, EBTP) показва, че фирмите смятат, че би било полезно да има едно и също ниво на защита от дискриминация в ЕС. Социалните партньори, представляващи работодателите, по принцип се изказаха против ново законодателство, което според тях би довело до увеличаване на бюрокрацията и разходите, докато синдикатите се изказаха в негова подкрепа.

Отговорите на допитването открито изразиха известно безпокойство във връзка с начина, по който в една нова директива ще бъдат засегнати определен брой чувствителни области, а също разкри и погрешни схващания за границите или обхвата на компетентност на Общността. Предложената директива дава отговор на изразеното безпокойство и ясно очертава границите на компетентност на Общността. В рамките на тези граници Общността е оправомощена да действа (член 13 от Договора за ЕО) и счита, че действие на ниво ЕС е най-добрият начин да се върви напред.

В отговорите бе поставено специално ударение и върху специфичния характер на дискриминацията на хората с увреждания и необходимите мерки за решаването на този проблем. Тези мерки са разгледани в отделен член.

Изразено бе опасението, че една нова директива означава нови разходи за бизнеса, но следва да се подчертае, че настоящото предложение до голяма степен се основава на понятия, използвани в съществуващите директиви, и които са добре познати на стопанските субекти. Що се отнася до мерките за недопускане на дискриминация спрямо хората с увреждания, понятието разумно приспособяване е познато на бизнеса, тъй като бе въведено с Директива 2000/78/ЕО. В предложението на Комисията се посочват критериите, които трябва да бъдат взети под внимание, за да се определи какво се разбира под „разумно“.

Изтъкнато бе, че, за разлика от другите две директиви, Директива 2000/78/ЕО не изисква от държавите-членки да създадат органи, компетентни по въпросите на равнопоставеността. Вниманието бе насочено и към необходимостта от борба с множествената дискриминация, например чрез определянето ѝ като дискриминация и чрез предоставяне на ефективни средства за правна защита. Тези въпроси излизат извън приложното поле на настоящата директива, но нищо не пречи държавите-членки да предприемат действие в тези области.

И накрая, изтъкнато бе, че обхватът на защитата от дискриминация, основана на пола, съгласно Директива 2004/113/ЕО не е толкова широк, както в Директива 2000/43/ЕО, и

¹⁰ Пълните резултати от общественото допитване се намират на следния адрес:
http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/news/news_en.htm#rpc

¹¹ http://ec.europa.eu/yourvoice/ebtp/consultations/index_en.htm

¹² http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm#ar

че е необходимо ново законодателство в тази връзка. Комисията засега не може да приеме това предложение, тъй като срокът за транспониране на Директива 2004/113/ЕО съвсем наскоро изтече. Въпреки това Комисията ще докладва през 2010 г. относно прилагането на директивата и може да предложи изменения тогава, ако е необходимо.

Събиране и използване на експертни становища

Едно проучване¹³ през 2006 г. показва, че, от една страна, повечето държави предоставят под една или друга форма правна закрила, която излиза извън рамките на сегашните изисквания на ЕО в повечето изследвани области, а от друга страна степента и характерът на тази закрила твърде много се различават в отделните държави. То показва и че в много малко държави е извършена предварителна оценка на въздействието върху антидискриминационното законодателство. Предмет на следващо проучване¹⁴ бяха характерът и обхватът на дискриминацията извън сферата на трудовата заетост в ЕС, както и потенциалните (преки и непреки) разходи, които тя предполага за гражданите и обществото.

Освен това, Комисията използва докладите на Европейската мрежа от независими експерти в областта на недискриминацията, по-специално тяхното обзорно проучване на тема „Развитие на законодателството за борба с дискриминацията в Европа“¹⁵, както и проучване, озаглавено „Борба с множествената дискриминация: практики, политики и закони“¹⁶.

Резултатите от специално проучване на Евробарометър¹⁷, както и от светкавично проучване на Евробарометър през февруари 2008 г.¹⁸, също предоставиха полезна информация.

Оценка на въздействието

В доклада за оценка на въздействието¹⁹ е направен преглед на съществуващи доказателства за дискриминация извън пазара на труда. Направен е изводът, че, докато недискриминацията е призната за една от основните ценности на ЕС, на практика нивото на правна закрила за опазване на тези ценности се различава в отделните държави-членки, а също и в зависимост от дискриминационните основания. В резултат от това, лицата, изложени на дискриминация, често се чувстват недостатъчно готови да участват пълноценно в обществения и икономическия живот, което влече след себе си неблагоприятни последици както за отделния индивид, така и за по-широк кръг от обществото.

В доклада са определени три цели, които всяка инициатива трябва да постигне:

¹³ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/mapstrand1_en.pdf

¹⁴ Ще бъде достъпен на адрес:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

¹⁵ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm#leg

¹⁶ http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/pdf/pubst/stud/multidis_en.pdf

¹⁷ Специално проучване на Евробарометър № 296 за дискриминацията в ЕС:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/public/pubst_en.htm и

http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/eb_special_en.htm

¹⁸ Флаш Евробарометър № 232: http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_232_en.pdf

¹⁹ Ще бъде достъпен на адрес:

http://ec.europa.eu/employment_social/fundamental_rights/org/imass_en.htm

- да се подобри защитата срещу дискриминация;
- да се гарантира правната сигурност за стопанските субекти и потенциалните жертви в държавите-членки като цяло;
- да се подобри социалното приобщаване и да се насърчи пълноценното участие на всички групи в обществената и икономическата живот.

Измежду различните очертани мерки, които биха могли да спомогнат за постигането на тези цели, подбрани бяха шест, които бяха подложени на по-задълбочен анализ, а именно: отказ от нови мерки на ниво ЕС; саморегулиране; препоръки; и една или повече директиви, забраняващи дискриминацията извън сферата на трудовата заетост.

При всички обстоятелства, държавите-членки ще трябва да прилагат Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, която определя отказа за разумно приспособяване като дискриминация. Правно обвързваща мярка, която забранява дискриминацията, основаваща се на увреждане, предполага финансови разходи поради необходимите приспособявания, но носи и определени предимства, свързани с по-пълното икономическо и социално приобщаване на различните групи, които понастоящем са обект на дискриминация.

Докладът заключава, че директива, обхващаща множество основания, ще бъде подходящият отговор, замислен така, че да зачита принципите на субсидиарност и пропорционалност. Докато ограничен брой държави-членки вече разполагат с доста пълна законодателна закрила, по-голямата част от останалите предоставят някаква, макар и по-малко обхватна, закрила. Ето защо адаптирането на законодателството, което се изисква от новите правила на ЕО, ще бъде различно.

В Комисията бяха получени многобройни жалби, свързани с дискриминация в застрахователния и банковия сектор. Използването от застрахователи и банки на възрастта или налично увреждане при оценяване на рисковия профил на клиентите не е непременно проява на дискриминация: всичко зависи от продукта. Комисията ще започне диалог със застрахователния и банковия сектор и с другите заинтересовани страни за постигане на по-добро общо разбиране за областите, където възрастта или наличните увреждания са релевантни фактори, които следва да бъдат взети под внимание при създаването и формирането на цената на продуктите, предлагани в тези сектори.

3. ПРАВНИ АСПЕКТИ

Правно основание

Предложението черпи правното си основание от член 13, параграф 1 от Договора за ЕО.

Субсидиарност и пропорционалност

Принципът на субсидиарността се прилага, доколкото предложението не попада в изключителните компетенции на Общността. Целите на предложението не могат да бъдат постигнати в достатъчна степен от държавите-членки, ако действат самостоятелно, тъй като само мярка в общностен мащаб може да гарантира съществуването на минимално стандартно ниво на закрила срещу дискриминация,

основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, във всички държави-членки. Чрез правен акт на Общността се обезпечават правната сигурност по отношение на правата и задълженията на стопанските субекти и гражданите, включително и за тези, които се движат между държавите-членки. Опитът от предходните директиви, приети по силата на член 13, параграф 1 от Договора за ЕО, показва, че те са имали положителен ефект за постигане на по-добра защита срещу дискриминация. В съответствие с принципа на пропорционалност, предложената директива не надхвърля необходимото за постигането на поставените цели.

Освен това, националните традиции и подходи в области като здравеопазване, социална закрила и образование показват тенденция към повече многообразие, отколкото в областите, свързани със заетостта. Тези области се характеризират с легитимния избор на обществото в областите, които попадат в рамките на националната компетентност.

Многообразието на европейските общества е една от силните страни на Европа и следва да се зачита в съответствие с принципа на субсидиарността. Въпроси, като организация и съдържание на образованието, признаване на брачното или семейното положение, осиновяване, права, свързани с възпроизводството и други подобни въпроси намират най-доброто си решение на национално ниво. Поради тази причина директивата не изисква от отделните държави-членки да внесат промени в своето действащо законодателство и в своята практика във връзка с тези въпроси. Освен това, тя не засяга националните правила, на които са подчинени църковната дейност и дейността на другите религиозни организации или техните отношения с държавата. Така например, държавите-членки ще продължат сами да вземат решения по такива въпроси, като например дали да се позволи селективно приемане в училищата, или да се забрани или позволи носенето или излагането на показ на религиозни символи в училищата, дали да бъдат признавани браковете между лица от един и същи пол, както и относно характера на всяка връзка между организирано вероизповедание и държавата.

Избор на правен инструмент

Директивата е инструментът, който най-добре осигурява единно минимално ниво на защита срещу дискриминация в целия ЕС, като в същото време позволява на отделните държави-членки, които желаят да излязат извън рамките на минималните стандарти, да направят това. Той също така им позволява да изберат най-подходящите средства за принуда и санкции. Предишният опит в областта на недискриминацията сочи, че най-подходящият инструмент е директива.

Таблица за съответствие

От държавите-членки се изисква да изпратят на Комисията текста на националните разпоредби, с помощта на които се транспонира директивата, както и таблица на съответствието между тези разпоредби и директивата.

Европейско икономическо пространство

Този текст е от значение за Европейското икономическо пространство, като директивата ще се прилага за държавите извън ЕС, членки на Европейското икономическо пространство, след решение на Смесения комитет на ЕИП.

4. ОТРАЖЕНИЕ ВЪРХУ БЮДЖЕТА

Предложението няма последици за бюджета на Общността.

5. ПОДРОБНО ОБЯСНЕНИЕ НА ОТДЕЛНИТЕ РАЗПОРЕДБИ

Член 1: Цел

Основната цел на директивата е борбата с дискриминацията, основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, и прилагането на принципа за равно третиране, извън сферата на трудовата заетост. Директивата не забранява различията в третирането, основано на пола, които са обхванати от членове 13 и 141 от Договора за ЕО и свързаното с тях вторично законодателство.

Член 2: Понятие за дискриминация

Определението на принципа за равно третиране се основава на съдържащото се в предходните директиви, приети по силата на член 13, параграф 1 от Договора за ЕО както и в съответната съдебна практика на Съда.

Пряката дискриминация се заключава в третирането на определено лице по различен начин, единствено поради неговата възраст, увреждане, религиозна принадлежност или убеждения и сексуална ориентация. Непряката дискриминация е по-сложна в смисъл, че едно привидно неутрално правило или практика в действителност има особено неблагоприятно въздействие върху дадено лице или група лица, които притежават специфична характеристика. Авторът на правилото или практиката може и да няма никаква представа за практическите последици, поради което в този случай не може да се говори за намерение за дискриминация. Подобно на възприетия подход в директиви 2000/43/ЕО, 2000/78/ЕО и 2002/73/ЕО²⁰, възможно е да се обоснове непряката дискриминация (ако „съответната разпоредба, критерий или практика е обективно обусловена от легитимна цел и средствата за постигането на тази цел са подходящи и необходими“).

Тормозът е форма на дискриминация. Нежеланото поведение може да приеме различни форми – от словесни или писмени бележки до жестове или държание, но трябва да бъде достатъчно сериозно, за да създаде смущаваща, унижителна или обидна обстановка. Това определение е идентично с определенията, съдържащи се в другите директиви, приети по силата на член 13.

Отказът да се предприеме разумно приспособяване се смята за форма на дискриминация. Това е в съответствие с Конвенцията на ООН за правата на хората с

²⁰ ОВ L 269, 5.10.2002 г.

увреждания и с Директива 2000/78/ЕО. Някои различия в третирането, основано на възрастта, могат да бъдат законосъобразни, ако са обусловени от легитимна цел и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими (критерий за пропорционалност).

В съществуващите директиви по член 13 от Договора за ЕО са позволени изключения от забраната за пряка дискриминация при наличие на „съществени и определящи професионални изисквания“ по отношение на различното третиране, основано на възрастта, дискриминацията, основана на пола и достъпа до стоки и услуги. Въпреки че настоящото предложение не обхваща трудовата заетост, ще трябва да се позволят определени различия в третирането в областите, посочени в член 3. Въпреки това, тъй като следва строго да се очертаят изключенията от общия принцип на равнопоставеност, необходим е двоен критерий, изискващ едновременното наличие на обоснована цел и пропорционален начин за постигането ѝ (т.е. по възможно най-малко дискриминационен начин).

Добавя се специална разпоредба, касаеща застрахователните и банковите услуги, като признание за факта, че възрастта и увреждането могат да бъдат съществен елемент от оценката на риска при някои продукти, а по този начин и на цената. Ако на застрахователите не бъде позволено изобщо да вземат предвид възрастта и увреждането, допълнителните разходи ще трябва да бъдат изцяло за сметка на останалата част от застрахованите, което ще доведе до по-високи съвкупни разходи и по-ниско застрахователно покритие за потребителите. Използването на възрастта и увреждането при оценката на риска трябва да се основава на точни данни и статистическа информация.

Директивата не засяга националните мерки, отнасящи се до обществената сигурност, обществения ред, предотвратяване на престъпления, здравната закрила и правата и свободите на другите.

Член 3: Приложно поле

Дискриминацията, основана на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, е забранена както в публичния, така и в частния сектор, в следните области:

- социална закрила, включително социална сигурност и здравни грижи;
- социални придобивки;
- образование;
- достъп до стоки и услуги и предоставяне на общодостъпни такива, включително жилищно настаняване.

По отношение на достъпа до стоки и услуги, обхванати са само професионалните или търговските дейности. С други думи, няма да бъдат включени сделките между частни лица, действащи в качеството си на такива: отдаването под наем на стая в частен дом не бива да се третира по същия начин, както отдаването под наем на стаи в хотел. Различните области са обхванати само дотолкова, доколкото конкретният въпрос е от компетентността на Общността. Така например, организацията на училищната система, дейностите и съдържанието на образователните програми, включително начинът, по който да бъде организирано обучението на лицата с увреждания, е въпрос от компетентността на държавите-членки и те могат да предвидят различно третиране по отношение на достъпа до религиозни учебни заведения. Така например, едно училище би могло да организира специално представяне само за деца на определена възраст,

докато на едно религиозно училище ще бъде позволено да организира училищни пътувания на религиозна тематика.

От текста става ясно, че въпросите, свързани с брачното и семейното положение, което включва осиновяването, са извън приложното поле на директивата. Това включва правата, свързани с възпроизводството. Държавите-членки са свободни да решат дали да институционализират и признаят или не *законно* регистрирани партньорства. Независимо от това, след като националното законодателство признава такива взаимоотношения като съпоставими със съпругеските, в случая се прилага принципът на равното третиране²¹.

В член 3 се уточнява, че директивата не се отнася до националните закони, свързани със светския характер на държавата и нейните институции, нито до статута на религиозните организации. Така например, държавите-членки могат да позволят или да забранят носенето на религиозни символи в училищата. Различията в третирането, основани на националността, също не са обхванати.

Член 4: Равно третиране на хората с увреждания

Следва своевременно да се предвиди ефективен достъп на хората с увреждания до социална закрила, социални придобивки, здравни грижи, образование и достъп до и предоставяне на стоки и услуги, които по принцип са на разположение на останалите членове на обществото, включително по отношение на жилищното настаняване. Освобождаване от това задължение е предвидено, в случай че то би съставлявало непропорционална тежест или би изисквало съществени промени на продукта или услугата.

В някои случаи могат да се окажат необходими отделни мерки по разумно приспособяване, за да се осигури ефективен достъп на конкретно лице с увреждания. И тук важи изискването това да не съставлява непропорционална тежест. Приведен е неизчерпателен списък на факторите, които биха могли да бъдат взети под внимание, когато се определя дали тежестта е непропорционална, като по този начин се дава възможност да бъде взето под внимание специфичното положение на малките и средните предприятия и на микропредприятията.

Понятието разумно приспособяване вече съществува в сферата на трудовата заетост по силата на Директива 2000/78/ЕО и поради тази причина държавите-членки и фирмите имат опит в прилагането му. Това, което може да бъде подходящо за голяма корпорация или публичен орган, не е непременно такова за едно малко или средно предприятие. Изискването да се направи разумно приспособяване не предполага единствено извършването на физически промени, а може да означава и алтернативен способ за предоставяне на конкретна услуга.

Член 5: Позитивни мерки

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Ясно е, че в много случаи формалната равнопоставеност не води до равнопоставеност на практика. Може да бъде необходимо да се въведат конкретни мерки за предотвратяване и коригиране на ситуации на неравнопоставеност. Държавите-членки имат различни традиции и практика по отношение на позитивните мерки и с този член се дава възможност на

²¹ Решение на Съда от 1.4.2008 г. по дело C-267/06 *Tadao Maruko*.

държавите-членки да предвиждат позитивни мерки, без да се превръща това в задължение.

Член 6: Минимални изисквания

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Тя позволява на държавите-членки да осигурят по-високо от гарантираното от директивата ниво на закрила и потвърждава, че не трябва да се допуска снижаване на нивото на закрила срещу дискриминация, което вече е постигнато от държавите-членки при въвеждането на директивата.

Член 7: Защита на правата

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Необходимо е да се осигури зачитането на правото на хората да не бъдат дискриминирани. Ето защо този член предвижда хората, които смятат, че са били жертва на дискриминация, да могат да прибегнат до административни или съдебни процедури, дори след като е приключило отношението, в рамките на което – както се твърди – е била осъществена дискриминацията, в съответствие с решението на Съда по делото *Coote*²².

Правото на ефективна правна защита е затвърдено още повече от факта, че се позволява на организациите, които имат законен интерес да се борят срещу дискриминацията, да подпомагат жертвите на дискриминация в рамките на съдебни или административни производства. Националните правила по отношение на сроковете за предявяване на иски не са засегнати от тази разпоредба.

Член 8: Доказателствена тежест

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. В съдебните процедури общото правило е, че лицето, което твърди нещо, трябва да го докаже. Въпреки това, в случаите на дискриминация често е изключително трудно да се получи необходимото доказателство за доказване на случая, тъй като то често е в ръцете на ответника. Този проблем бе признат от Съда²³ и законодателя на Общността в Директива 97/80/ЕО²⁴.

Прехвърлянето на доказателствената тежест се прилага във всички случаи, когато се твърди, че има нарушение на принципа на равното третиране, включително онези с участието на дружества и организации по смисъла на член 7, параграф 2. Както и в предишните директиви, такава промяна в тежестта на доказване не се прилага в случаите, когато твърдения за дискриминация се преследват по наказателноправен път.

Член 9: Защита срещу преследване

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Ефективната правна защита трябва да включва защита срещу репресивни мерки. Жертвите могат да бъдат възпрени от упражняване на правата си поради опасността от репресивни мерки, поради което е необходимо отделните индивиди да бъдат защитени срещу всякакво неблагоприятно третиране в резултат на упражняването на правата, предоставени по силата на директивата. Този член има една и съща редакция в директиви 2000/43/ЕО и 2000/78/ЕО.

²² Дело С-185/97, СПС 1998 г., стр. I-5199.

²³ Дело 109/88, *Danfoss*, СПС. 1989 г., стр. 03199.

²⁴ ОВ L 14, 20.1.1998 г.

Член 10: Разпространяване на информация

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Опитът и проведените обществени проучвания показват, че хората са слабо или недостатъчно информирани за своите права. Колкото по-ефективна е системата за обществено осведомяване и превенция, толкова по-малка ще бъде нуждата от индивидуални средства за защита. Този член възпроизвежда разпоредбите на директиви 2000/43/ЕО и 2000/78/ЕО и 2002/113/ЕС.

Член 11: Диалог със заинтересованите лица

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Тя има за цел да насърчи диалога между съответните публични органи и организации, като например неправителствени организации, които имат законен интерес да съдействат в борбата с дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Подобна разпоредба се съдържа в предишните антидискриминационни директиви.

Член 12: Организации за насърчаване на равното третиране

Тази разпоредба е обща за двете директиви по член 13. Този член изисква от държавите-членки да притежават орган или органи („орган, компетентен по въпросите на равнопоставеността“) на национално ниво, които да насърчават равното третиране на всички хора без дискриминация, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Той възпроизвежда разпоредбите на Директива 2000/43/ЕО, доколкото те третираат достъпа до и предоставянето на стоки и услуги, и се основава на равностойните разпоредби в директиви 2002/73/ЕО²⁵ и 2004/113/ЕО. Той определя минималните компетенции, приложими по отношение на органите на национално ниво, които трябва да действат независимо с оглед насърчаване прилагането на принципа на равното третиране. Държавите-членки могат да решат тези органи да бъдат същите като тези, които вече са създадени по силата на предишните директиви.

За частните лица е едновременно трудно и скъпо да предявят съдебен иск, в случай че смятат, че са били дискриминирани. Сред ключовите роли на органите по въпросите на равнопоставеността е да предоставят независима помощ на жертвите на дискриминация. Те трябва да са в състояние и да провеждат независими проучвания относно дискриминацията и да публикуват доклади и препоръки по въпроси, свързани с дискриминацията.

Член 13: Съобразност

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Равното третиране включва премахване на дискриминацията, произтичаща от всякакви закони, подзаконови или административни разпоредби, и поради това директивата изисква от държавите-членки да премахнат всякакви такива разпоредби. Както и при предишното законодателство, директивата изисква също така всички разпоредби, противоречащи на принципа на

²⁵ Директива 2002/73/ЕО за изменение на Директива 76/207/ЕИО на Съвета за прилагането на принципа на равно третиране на мъжете и жените по отношение на достъпа до заетост, професионално обучение и повишаване, и условията на труд, ОВ L 269, 5.10.2002 г., стр. 15.

равно третиране, да бъдат обявени за нищожни или изменени, или да могат да бъдат направени такива, ако бъдат оспорени.

Член 14: Санкции

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. В съответствие със съдебната практика на Съда²⁶, текстът предвижда да няма горен праг на обезщетението, дължимо в случай на нарушение на принципа на равно третиране. Тази разпоредба не изисква въвеждането на наказателни санкции.

Член 15: Изпълнение

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. С нея на държавите-членки се предоставя двегодишен срок за да транспонират директивата във вътрешното си право и да съобщят на Комисията текстовете на националното законодателство. Държавите-членки могат да предвидят задължението за осигуряване на ефективен достъп за хората с увреждания да се приложи едва четири години след приемането на директивата.

Член 16: Доклад

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. С нея се изисква от Комисията да представи на Европейския парламент и на Съвета доклад по прилагането на директивата, въз основа на получената информация от държавите-членки. Този доклад ще отчете мнението на социалните партньори, на съответните неправителствени организации и на Агенцията за основните права на ЕС.

Член 17: Влизане в сила

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13. Директивата ще влезе в сила в деня на публикуването ѝ в *Официален вестник*.

Член 18: Адресати

Тази разпоредба е обща за всички директиви по член 13 и съдържа уточнението, че директивата е адресирана до държавите-членки.

²⁶ Дело *Draehmpaehl* (C-180/95, СПС 1997 г., стр. I-2195) и дело *Marshall* (C-271/91, СПС 1993 г., стр. I-4367).

Предложение за

ДИРЕКТИВА НА СЪВЕТА

за прилагане на принципа на равно третиране на лицата без оглед на религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация

СЪВЕТЪТ НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ,

като взе предвид Договора за създаване на Европейската общност, и по-специално член 13, параграф 1 от него,

като взе предвид предложението на Комисията²⁷,

като взе предвид становището на Европейския парламент²⁸,

като взе предвид становището на Европейския икономически и социален комитет²⁹,

като взе предвид становището на Комитета на регионите³⁰,

като има предвид, че:

- (1) В съответствие с член 6 от Договора за Европейския съюз, Европейският съюз се основава на принципите на свобода, демокрация, зачитане на човешките права и основните свободи и върховенство на закона – принципи, които са общи за всички държави-членки, – и защита на основните права, така както са гарантирани от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и както произтичат от общите за държавите-членки конституционни традиции, като основни принципи на правото на Общността.
- (2) Правото на всеки човек на равнопоставеност пред закона и на защита от дискриминация е всеобщо право, признато от Всеобщата декларация за правата на човека, от Конвенцията на ООН за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените, от Международната конвенция за ликвидиране на всички форми на расова дискриминация, от международните пактове на ООН за граждански и политически права и за икономически, социални и културни права, Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания, Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи и Европейската социална харта, подписани от [всички] държави-членки. По-специално, Конвенцията на ООН за правата на хората с

²⁷ ОВ С , , стр. .

²⁸ ОВ С , , стр. .

²⁹ ОВ С , , стр. .

³⁰ ОВ С , , стр. .

увреждания включва отказа от разумно приспособяване в своето определение за дискриминация.

- (3) Настоящата директива зачита основните права и спазва основните принципи, признати по-специално в Хартата за основните права на Европейския съюз. Член 10 от Хартата признава правото на свобода на мисълта, съвестта и религията; Член 21 забранява дискриминацията, включително основаната на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация; а член 26 признава правото на хора с увреждания да се възползват от мерките, предназначени да осигурят тяхната независимост.
- (4) Европейската година на хората с увреждания през 2003 г., Европейската година на равните възможности за всички през 2007 г. и Европейската година на межкултурния диалог през 2008 г. ясно показаха устойчивото присъствие на дискриминацията, но също и ползите от многообразието.
- (5) Европейският съвет в Брюксел на 14 декември 2007 г. прикани държавите-членки да засилят усилията за предотвратяване на дискриминацията и за борба с нея в рамките на пазара на труда и извън него³¹.
- (6) Европейският парламент призова за разширяване на защитата от дискриминация в правото на Европейския съюз³².
- (7) Европейската комисия потвърди в своето съобщение „Обновената социална програма: възможности, достъп и солидарност в Европа на 21 век“³³, че в общества, където всички човешки същества се считат за равни, никакви изкуствени бариери, нито каквато и да било дискриминация не бива да пречат на хората да се възползват от тези възможности.
- (8) Общността прие три правни инструмента³⁴ на основание на член 13, параграф 1 от Договора за ЕО с цел предотвратяване и борба с дискриминацията, основана на пол, расов и етнически произход, религия или убеждения, увреждане, възраст и сексуална ориентация. Тези инструменти доказаха ползата от законодателството в борбата срещу дискриминацията. По-специално, с директива 2000/78/ЕО се създава основна рамка за равно третиране в областта на заетостта и професиите. Обаче, остават различия между държавите-членки относно степента и формата на защита от дискриминацията на тези основания извън сферата на заетостта.
- (9) Поради това законодателството трябва да забрани дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, в редица области извън пазара на труда, включващи социалната закрила, образованието и достъпа и предоставянето на стоки и услуги, включително жилищното настаняване. Следва да се предвидят мерки за осигуряване на равен достъп на хората с увреждания до обхванатите области.

³¹ Заключение на Председателството на Европейския съвет в Брюксел от 14 декември 2007 г., точка 50.

³² Резолюция от 20 май 2008 г. P6_TA-PROV(2008)0212.

³³ COM (2008) 412

³⁴ Директива 2000/43/ЕО, Директива 2000/78/ЕО и Директива 2004/113/ЕО.

- (10) Директива 2000/78/ЕО забранява дискриминацията по отношение на достъпа до професионално обучение; съществува необходимост да се допълни тази закрила, като забраната за дискриминация се разпростре и върху образователните форми, които не се разглеждат като професионално обучение.
- (11) Настоящата директива не следва да засяга компетенциите на държавите-членки в областта на образованието, социалната сигурност и здравеопазването. Тя не следва също да засяга съществената роля и широките правомощия на държавите-членки при предоставяне, възлагане и организиране на услуги от общ икономически интерес.
- (12) Понятието дискриминация включва пряката и непряка дискриминация, тормоза и подбуждането към дискриминация и отказа да се осигури разумно приспособяване.
- (13) При прилагането на принципа на равно третиране, без оглед на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, Общността трябва, в съответствие с член 3, параграф 2 от Договора за ЕО да се стреми да премахне неравенствата и да насърчава равенството между мъжете и жените, особено поради факта, че жените са често жертва на различни форми на дискриминация.
- (14) Оценяването на фактите, от които може да се заключи, че е налице пряка или непряка дискриминация, следва да продължи да бъде въпрос от компетентността на националните съдебни или други компетентни органи, в съответствие с разпоредбите на националното законодателство или практика. Такива разпоредби могат да регламентират по-специално установяването на наличието на непряка дискриминация чрез всякакви средства, включително въз основа на статистически данни.
- (15) Актюерски и рискови фактори, свързани с конкретно увреждане и възраст, се използват при предоставянето на застрахователни, банкови и други финансови услуги. Тези фактори не трябва да се считат за израз на дискриминация, когато е доказано, че те са от ключово значение при оценката на риска.
- (16) Всяко лице се ползва със свобода на договаряне, включително с тази да избере договаряща се страна при сделка. Настоящата директива не следва да се прилага по отношение на стопански сделки, предприети от частни лица, за които тези сделки не представляват професионална или търговска дейност.
- (17) Едновременно със забраната за дискриминация е важно да се зачитат и други основни права и свободи, включително защитата на личния и семейния живот, както и сделките, които се осъществяват в тези рамки, свободата на вероизповедание и свободата на сдружаване. Настоящата директива не засяга националното законодателство относно брачното или семейното положение, включително относно правата, свързани с възпроизводството. Тя не засяга и светския характер на държавата, държавните институции или органи, или образованието.
- (18) Държавите-членки отговарят за организацията и съдържанието на образованието. В съобщението на Комисията, озаглавено „Компетенциите през 21 век: програма за европейско сътрудничество в училищата“, се подчертава

необходимостта да се обърне специално внимание на децата в неравностойно положение и тези със специални образователни потребности. По-специално националното законодателство може да предвиди различен достъп до образователните институции в зависимост от религиозната принадлежност или убежденията. Държавите-членки могат също да позволят или забранят носенето или излагането на показ на религиозни символи в училище.

- (19) Европейският съюз в своята Декларация № 11 за статута на църквите и организациите на общности, нямащи статут на вероизповедание, приложена към Заключителния акт на Договора от Амстердам, изрично признава, че зачита и не засяга статута на църквите и религиозните обединения или общности в държавите-членки, придаден им по силата на националното законодателство, и че в еднаква степен признава статута на философските организации и на организациите на общности, нямащи статут на вероизповедание. Мерките, позволяващи на хората с увреждания да имат ефективен недискриминационен достъп до областите, обхванати от настоящата директива, играят важна роля за осигуряване на пълно равенство на практика. Освен това, в някои случаи могат да бъдат необходими отделни мерки за разумно приспособяване, за да се осигури такъв достъп. В никакъв случай не се изисква предприемането на мерки, които представляват непропорционална тежест. При оценката дали е непропорционална тежестта, следва да се вземат под внимание редица фактори, включително размерът, ресурсите и характерът на организацията. Принципите за разумно приспособяване и непропорционална тежест са установени в Директива 2000/78/ЕО и в Конвенцията на ООН за правата на хората с увреждания.
- (20) На европейско ниво има установени нормативни изисквания³⁵ и стандарти за достъпност в някои области, докато член 16 от Регламент № 1083/2006 на Съвета от 11 юли 2006 г. относно Европейския фонд за регионално развитие, Европейския социален фонд и Кохезионния фонд и за отмяна на Регламент (ЕО) № 1260/1999³⁶ изисква достъпността за хората с увреждания да бъде един от критериите, които следва да се спазват при определянето на операциите, съфинансирани от фондовете. Съветът също така подчерта необходимостта от мерки за осигуряване на достъпността на културната инфраструктура и културните дейности за хората с увреждания³⁷.
- (21) Забраната за дискриминация не бива да накърнява запазването или приемането от държавите-членки на мерки, насочени към предотвратяване или компенсиране на неудобствата, които може да претърпи или е претърпяла група лица по причина на тяхната религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Тези мерки могат да позволят съществуването на организации на лица с определена религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, когато тяхната главна цел е подпомагането на специфичните потребности на тези лица.

³⁵ Регламент (ЕО) № 1107/2006 и Регламент (ЕО) № 1371/2007.

³⁶ ОВ L 210, 31.7.2006 г., стр. 25. Регламент, последно изменен с Регламент (ЕО) № 1989/2006 (ОВ L 411, 30.12.2006 г., стр. 6).

³⁷ ОВ С 134, 7.6.2003 г., стр. 7.

- (22) Настоящата директива определя минималните изисквания, като по този начин предоставя възможност на държавите-членки да въведат или запазят по-благоприятни разпоредби. Прилагането на настоящата директива не може да служи като основание за влошаване на условията в сравнение със съществуващата ситуация във всяка държава-членка.
- (23) Лицата, които са били обект на дискриминация, основаваща се на тяхната религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, следва да разполагат с адекватни средства за правна защита. С цел да се предостави по-ефективно ниво на защита, сдруженията, организациите и другите правни субекти също трябва да имат правото да участват в процесуални действия, включително от името или в подкрепа на конкретна жертва, без да се накърняват националните процесуални правила за представителство и защита пред съдилищата.
- (24) Правилата за доказателствената тежест трябва да бъдат адаптирани, когато е налице *prima facie* случай на дискриминация, а за да се приложи ефективно принципът на равно третиране, тежестта на доказване трябва да падне върху ответника, когато се представят доказателства за такава дискриминация. Независимо от това, не е задължение на ответника да доказва, че ищецът изповядва определена религия или убеждение, има определено увреждане, е на определена възраст или има определена сексуална ориентация.
- (25) Ефективното прилагане на принципа на равно третиране изисква адекватна съдебна защита срещу преследване.
- (26) В своята резолюция относно последващите действия във връзка с Европейската година на равните възможности за всички (2007), Съветът призова за пълно включване на гражданското общество, включително организациите, представляващи хората, изложени на риск от дискриминация, социалните партньори и заинтересованите страни в разработването на политики и програми, насочени към предотвратяване на дискриминацията и насърчаване на равнопоставеността и равните възможности както на европейско, така и национално ниво.
- (27) Опитът по прилагането на Директива 2000/43/ЕО и 2004/113/ЕО показва, че защитата срещу дискриминация на някое от основанията, обхванати от настоящата директива, би се засилила от съществуването на един или повече органи във всяка държава-членка, компетентни да анализират поставените проблеми, да проучват възможните решения и да предоставят конкретна помощ на жертвите.
- (28) При упражняване на своите правомощия и изпълнението на своите отговорности, произтичащи от настоящата директива, тези структури трябва да действат по начин, съвместим с Парижките принципи на Организацията на обединените нации, отнасящи се до статута и функционирането на националните институции за защита и насърчаване на правата на човека.
- (29) Държавите-членки следва да осигурят ефективни, пропорционални и възпиращи санкции в случай на нарушения на задълженията по настоящата директива.

- (30) В съответствие с принципите на субсидиарност и пропорционалност, прогласени в член 5 от Договора за ЕО, целта на настоящата директива, а именно осигуряване на единно равнище на защита срещу дискриминация във всички държави-членки, не може да бъде постигната в необходимата степен от държавите-членки и следователно може, поради мащаба и въздействието на предложеното действие, да бъде по-добре постигната от Общността. Настоящата директива не надхвърля необходимото за постигането на тези цели.
- (31) Съгласно параграф 34 от междуинституционалното споразумение за по-добро законодателство, държавите-членки се насърчават да изготвят за себе си и в интерес на Общността собствени таблици, в които да отразят, доколкото е възможно, съответствието между директивата и мерките за транспониране, и да ги направят публично достояние.

ПРИЕ НАСТОЯЩАТА ДИРЕКТИВА:

Глава първа **ОБЩИ РАЗПОРЕДБИ**

Член 1

Цел

Настоящата директива определя рамката за борба с дискриминацията, основана на религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация, с оглед прилагането в държавите-членки на принципа на равното третиране в други области, извън заетостта и упражняването на занятие.

Член 2

Понятието дискриминация

1. За целите на настоящата директива, „принцип на равно третиране“ означава отсъствие на пряка или непряка дискриминация, основана на някой от признаците, посочени в член 1.

2. По смисъла на параграф 1:

а) проява на пряка дискриминация има, когато едно лице е, било е, или би било третирано по-малко благоприятно от друго в сравнима ситуация въз основа на един от признаците, упоменати в член 1;

б) проява на непряка дискриминация има, когато видимо неутрална разпоредба, критерий или практика биха поставили лицата с определена религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация в особено неблагоприятно положение в сравнение с други лица, освен ако тази разпоредба, критерий или практика са обективно оправдани от законната си цел и средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими.

3. Тормозът се приема като форма на дискриминация по смисъла на параграф 1, когато нежелано поведение, свързано с някое от основанията, упоменати в член 1, има за цел или последица уронване на достойнството на личността и създаването на сплашваща, враждебна, нечовешка, унижителна или обидна среда.

4. Всеки подтик за дискриминация срещу лица въз основа на някой от признаците, упоменати в член 1, се счита за дискриминация по смисъла на параграф 1.

5. Отказът да се извърши разумно приспособяване в конкретен случай, както е предвидено в член 4, параграф 1, буква б) от настоящата директива по отношение на лицата с увреждания, се счита за дискриминация по смисъла на параграф 1.

6. Независимо от параграф 2, държавите-членки могат да предвидят, че различията в третирането на основание на възрастта не представляват дискриминация, ако в контекста на националното право те са оправдани от законосъобразна цел и ако средствата за постигане на тази цел са подходящи и необходими. По-специално настоящата директива не е пречка за определянето на конкретна възраст за достъп до социални придобивки, образование и определени стоки или услуги.

7. Независимо от параграф 2, при предоставянето на финансови услуги държавите-членки могат да разрешат пропорционални разлики в третирането, когато по отношение на въпросния продукт използването на възрастта или на дадено увреждане е фактор от ключово значение при оценката на риска, въз основа на подходящи и точни актюерски или статистически данни.

8. Настоящата директива не засяга мерките от общ характер, предвидени в националното законодателство, които в демократичното общество са необходими за обществената сигурност, поддържането на обществения ред и предотвратяването на престъпни деяния, опазването на здравето и защитата на правата и свободите на другите.

Член 3 *Приложно поле*

1. В рамките на правомощията, предоставени на Общността, забраната за дискриминация се прилага спрямо всички лица от публичния и частния сектор, включително публичните органи, във връзка със:

а) социална закрила, включително социална сигурност и здравни грижи;

б) социални придобивки;

в) образование;

г) достъп до стоки и услуги и предоставяне на стоки и услуги, които са на разположение на обществеността, включително жилищно настаняване.

Алинея г) се прилага спрямо частни лица само доколкото те упражняват професионална или търговска дейност.

2. Настоящата директива не засяга националното законодателство относно брачното или семейното положение и правата, свързани с възпроизводството.

3. Настоящата директива се прилага без да се засягат отговорностите на държавите-членки по отношение на съдържанието на преподаването, дейностите и организацията на техните образователни системи, включително що се отнася до удовлетворяването на специални образователни потребности. Държавите-членки могат да предвидят разлики

в третирането по отношение на достъпа до образователни институции на основата на религия или убеждения.

4. Настоящата директива не засяга националното законодателство, гарантиращо светския характер на държавата, държавните институции или органи, или образованието, или отнасящо се до статута и дейността на църквите и другите организации, основани на религия или убеждения. Тя не засяга също и националното законодателство, насърчаващо равенството между мъжете и жените.

5. Настоящата директива не обхваща различията в третирането, основани на националността и не накърнява разпоредбите и условията, свързани с влизането и постоянното пребиваване на граждани на трети страни и лица без гражданство на територията на държавите-членки, както и всяко третиране, произтичащо от правния статут на засегнатите граждани на трети страни и лица без гражданство.

Член 4

Равно третиране на хората с увреждания

1. За да се гарантира спазването на принципа за равно третиране по отношение на лицата с увреждания:

а) се предвиждат необходимите мерки за осигуряване на ефективен недискриминационен достъп на хората с увреждания до социална закрила, социални придобивки, здравни грижи, образование и достъп до стоки и услуги и предоставяне на стоки и услуги, които са на разположение на останалите членове на обществото, в т.ч. по отношение на жилищното настаняване и транспорта, включително чрез подходящи изменения или приспособяване. Тези мерки не трябва да представляват непропорционална тежест, нито да изискват фундаментална промяна на социалната закрила, социалните придобивки, здравните грижи, образованието или въпросните стоки и услуги, нито да изискват предоставяне на техни алтернативи.

б) независимо от задължението да се осигури ефективен недискриминационен достъп, се предвижда, при нужда, в конкретен случай да се предприеме и разумно приспособяване, при условие че това не представлява непропорционална тежест.

2. За целите на оценката дали необходимите мерки за спазване на параграф 1 не представляват непропорционална тежест, се вземат под внимание по-специално размерът и ресурсите на организацията, нейният характер, стойността, на която се оценяват, жизненият цикъл на стоките и услугите, както и възможните ползи от улеснен достъп на хората с увреждания. Тази тежест не е непропорционална, когато е компенсирана в достатъчна степен от съществуващите мерки в рамките на политиката на равно третиране, водена от съответната държава-членка.

3. Настоящата директива се прилага, без да се нарушават разпоредбите на законодателството на Общността или националните правила, отнасящи се до достъпността на определени стоки или услуги.

Член 5

Позитивни мерки

С оглед гарантиране на пълно равенство на практика, принципът за равно третиране не е пречка за която и да било държава-членка да продължи да прилага или да приеме

специфични мерки за предотвратяване или компенсиране на неравностойното положение, свързано с религиозна принадлежност или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация.

Член 6

Минимални изисквания

1. Държавите-членки могат да въведат или да запазят разпоредби, които са по-благоприятни за защитата на принципа на равно третиране от предвидените в настоящата директива.
2. Прилагането на настоящата директива при никакви обстоятелства не представлява основание за намаляване на равнището на защита срещу дискриминация, което вече е постигнато от държавите-членки в областите, обхванати от настоящата директива.

ГЛАВА ВТОРА ПРАВНИ СРЕДСТВА ЗА ЗАЩИТА И ПРАВОПРИЛАГАНЕ

Член 7

Защита на правата

1. Държавите-членки осигуряват достъп до съдебни и/или административни производства, включително, когато те сметнат за целесъобразно, и до помирителни процедури, с оглед привеждане в изпълнение на задълженията по настоящата директива, за всички лица, които се считат за ощетени от неспазването на принципа на равно третиране спрямо тях, дори след като е прекратено отношението, относно което се твърди, че е проявена дискриминация.
2. Държавите-членки осигуряват възможност за асоциациите, организациите или други правни субекти, които имат законен интерес от гарантиране спазването на разпоредбите на настоящата директива, да се включат от името или в подкрепа на тъжителя, с неговото одобрение, във всяка съдебна и/или административна процедура, предвидена с оглед привеждане в изпълнение на задълженията по настоящата директива.
3. Параграфи 1 и 2 не накърняват прилагането на националните разпоредби, регламентиращи сроковете за предявяване на искове, отнасящи се до принципа за равно третиране.

Член 8

Доказателствена тежест

1. Държавите-членки предприемат необходимите мерки в съответствие със своите национални правни системи, за да гарантират, че, когато лица, които считат себе си за ощетени поради неприлагането спрямо тях на принципа за равно третиране, установят пред съда или друг компетентен орган факти, от които може да бъде заключено, че е налице пряка или непряка дискриминация, задължение на ответника е да докаже, че няма нарушение на забраната за дискриминация.
2. Параграф 1 не е пречка за държавите-членки да въведат доказателствени правила, които са по-благоприятни за ищеца.

3. Параграф 1 не се прилага спрямо наказателните производства.
4. Държавите-членки могат да не прилагат параграф 1 спрямо процедурите, в рамките на които съдят или друг компетентен орган разследва фактите по делото.
5. Параграфи 1, 2, 3 и 4 също се прилагат спрямо всички производства, предприети в съответствие с член 7, параграф 2.

Член 9

Защита срещу преследване

Държавите-членки въвеждат в своите национални правни системи необходимите мерки за защита на лицата от всяко неблагоприятно третиране или последствие като реакция на жалба или съдебен иск, целящи прилагането на принципа на равно третиране.

Член 10

Разпространяване на информация

Държавите-членки следят за това приетите разпоредби в приложение на настоящата директива, както и тези, които вече са в сила в тази област, да бъдат доведени до знанието на заинтересованите лица чрез подходящи средства в рамките на тяхната територия.

Член 11

Диалог със заинтересованите страни

С оглед насърчаване прилагането на принципа на равното третиране, държавите-членки поощряват диалога със съответните страни, в частност с неправителствените организации, които имат, в съответствие с тяхното национално законодателство и практика, законен интерес да съдействат в борбата с дискриминацията, основана на признаците, обхванати от настоящата директива и проявявана в областите, уредени от същата.

Член 12

Органи за насърчаване на равното третиране

1. Държавите-членки посочват орган или органи за насърчаване на равното третиране на всички лица без оглед на тяхната религия или убеждения, увреждане, възраст или сексуална ориентация. Тези органи могат да бъдат част от агенции, натоварени на национално ниво със защитата на правата на човека или със закрилата на индивидуални права, включително правата, произтичащи от други актове на Общността, в т.ч. директиви 2000/43/ЕО и 2004/113/ЕО.

2. Държавите-членки гарантират, че компетенциите на тези органи включват:

- без да накърняват правото на жертвите и асоциациите, организациите или другите правни субекти по член 7, параграф 2, предоставянето на независима помощ на жертвите на дискриминация при образуване на производство за дискриминация,
- провеждане на независими проучвания относно дискриминация,
- публикуване на независими доклади и отправяне на препоръки по всякакви въпроси, свързани с този вид дискриминация.

ГЛАВА ТРЕТА

ЗАКЛЮЧИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ

Член 13

Съобразност

Държавите-членки предприемат необходимите мерки, за да се гарантира спазването на принципа на равното третиране и, в частност, че:

а) са отменени всички законови, подзаконови и административни разпоредби, които противоречат на принципа за равно третиране;

б) са или могат да бъдат обявени за нищожни или да бъдат изменени договорните разпоредби, вътрешните правилници на предприятия, както и разпоредбите, уреждащи дейността на сдруженията със стопанска или нестопанска цел, които противоречат на принципа на равното третиране.

Член 14

Санкции

Държавите-членки определят правилата за приложимите санкции при нарушения на разпоредби от националното законодателство, приети в съответствие с настоящата директива, и вземат всички необходими мерки за осигуряване на приложението им. Санкциите могат да включват изплащане на обезщетение, което не може да бъде ограничено с фиксирането *a priori* на горен праг, и трябва да бъдат ефективни, пропорционални и възпиращи.

Член 15

Прилагане

1. Държавите-членки приемат необходимите законови, подзаконови и административни разпоредби, за да се съобразят с настоящата директива, най-късно до ... [две години след приемането]. Те незабавно уведомяват за това Комисията и предоставят на Комисията текста на тези разпоредби, както и таблица на съответствието между тези разпоредби и настоящата директива.

Когато държавите-членки приемат тези разпоредби, в тях се съдържа позоваване на настоящата директива или такова се прави при официалното им публикуване. Начините на позоваване се определят от държавите-членки.

2. С цел да се вземат предвид някои специфични условия, държавите-членки могат, ако е необходимо, да предвидят, че задължението за осигуряване на ефективен достъп, както е посочено в член 4, трябва да се спазва [не по-късно] от ... четири [години след приемането].

Държавите-членки, желаещи да използват този допълнителен срок, информират Комисията най-късно до датата, посочена в параграф 1, като аргументират решението си.

Член 16
Доклад

1. Държавите-членки и националните органи компетентни по въпросите на равнопоставеността представят на Комисията най-късно до ..., а след това на всеки пет години, цялата информация, която е необходима на Комисията за да изготви доклад до Европейския парламент и Съвета за прилагането на настоящата директива.

2. Докладът на Комисията взема предвид, когато е подходящо, гледните точки на социалните партньори и съответните неправителствени организации, както и на Агенцията за основните права на ЕС. В съответствие с принципа за равните възможности на половете, този доклад, *inter alia*, осигурява оценка на въздействието на взетите мерки при жените и мъжете. В светлината на получената информация, този доклад включва, ако е необходимо, предложения за преработка и актуализиране на настоящата директива.

Член 17
Влизане в сила

Настоящата директива влиза в сила от деня на нейното публикуване в *Официален вестник на Европейския съюз*.

Член 18
Адресати

Адресати на настоящата директива са държавите-членки.

Съставено в Брюксел на [...] година.

За Съвета
Председател